

Čo hovorí kronika Prešporská obec Vajnory (11)

Zdroj: V. Fekete: Prešporská obec Vajnory (kronika)

Zdá sa, že problematika daní je aktuálna od najstarších čias ľudstva. Neobišla ani obyvateľov Vajnor, ktorí museli podporovať nielen svojich zemepánov, ale dotovať aj kráľovskú pokladnicu. Najviac trpeli obyčajní ľudia vtedy, keď boli vojny. Nielenže museli ubytovávať vojakov a starať sa o ich obživu, ale rekviráciou prichádzali aj o dobytok a skromné zásoby, čo prinášalo biedu a hlad. V predchádzajúcej časti sme sa venovali aj tento problematike, ktorá však pretrvávala aj v nasledujúcim období.

Dalšia časť bola určená na vojsko Uhorsko malo stálu armádu, a keďže v tých časoch neboli kasárne, vojsko bývalo na dedinách a v mestečkách. Aj keď vojnove časy pominuli, vydržiavanie vojska naďalej zostało na farchu obyvateľstva. Tak len vo Vajnoroch sídlil v rokoch 1784 – 1788 „slávny“ Nassauský jazdecký reglment. Obec bola povinná vojakov strávovať, starať sa im o svetlo, kúrenie a zabezpečiť im ubytovanle. Poddaní museli tak tiež ustajniť a kŕmiť kone, rešpektovať zvláštne požiadavky veliteľa, hradili výdavky za ubytovanle vojakov, ktorí boli predvolaní na komando. Penzaje, ktoré sa v obci vybrali na platy, sa súhrne v tej istej sume i vyplácali a tvorili ďalší okruh obecných výdavkov. Najvyšší plat 70 zlatých ročne mal farár. Do roku 1788 sa vyberali pre neho zvlášť po domoch a neprechádzali cez obecnú pokladňu. Farár dovtedy z nej dostával iba 9 zlatých, ktoré sa spomína v roku 1789 že boli dávané na omšové víno. Okrem toho mu poddaní na obecné útraty obráballi aj farský vinohrad a ošetrovali lúku, čo v obecných výdavkoch robilo položku premerne 23 zlatých ročne, takže ročný príjem vo finančnom objeme predstavoval ročne 102 zlatých z obecnej pokladne, čo svedčí o dobrom hmotnom zabezpečení farárov v obci v období 18. storočia. Hovorí aj o tom kanonická vizitácia z roku 1781, kde uvádzajú majetky patriliace ku kostolu a fare, pričom len vini-

ce mal rozlohu viac ako 30 kopáčov. Okrem toho mala fara lúky, role, nehovoriac o poplatkoch za náboženské úkony (krstenie, sobáše, pohreby), ktoré boli povinné, ale malo sa pri tom prihladať na Ich majetky a pomery platiteľa. Obyvateľstvo Vajnor podľa všetkých zachovalých správ, ktoré sa zmieňujú pri dostupných prameňoch o náboženskom zložení bolo vždy rýdzo katolícke (52). Príbeh 19. storočia vo Vajnoroch je podložený už mnohými ďalšími dokumentami, kde sa prejavuje ďalší vývoj obce, jeho hospodársky, kultúrny výraz, rast obyvateľstva, živelné pohromy počiatky hudby, družstevníctva a vôbec celý vývoj už prosperujúcich Vajnor smerujúcich vo vývinu doby, ktorej sa prispôsobovali.

Začíname názvami obce, lebo v tomto časovom období mala viaceru úradných názvov, jednak pre úradné reči v Bratislave, kde prevládala maďarčina a nemčina. Preto jej maďarský názov, ktorý sa používal hlavne v úradoch pri rôznych pojednávanach bol *Pracsza* (*Szölös*), kým v nemčine sa používal názov *Weinera*, alebo *Pratschan*.

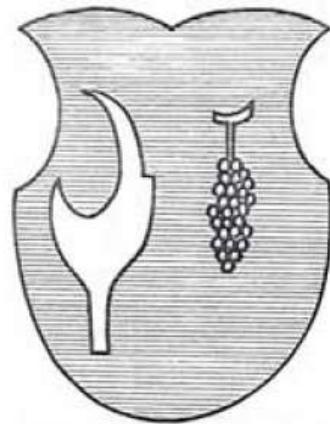
Obec Vajnory mala začiatkom tohto storočia pri prvom súpisle uskutočnenom v roku 1828 celkom 161 domov a 1179 obyvateľov rôznych národností.

Vajnorčania po zlých skúsenostach v súdnych záležitostach so svojimi pánlmi, zrejme oľutovali predchádzajúci krok dohodou a v roku 1815 sa rozhodli predložiť znova všetky sťažnosti na svojich pánov pred stoličný súd v Bratislave a tak vznikol tzv. *urbársky proces*. Sťažnosť spísali poddaní do 12 bodov, keď v úvode sťažnosti zdôvodňujú svoje rozhodnutie obrátiť sa proti pánom k vyšej Inštanči a píšu:

„Niže podepsana osada s tak velkú psotu a nedostatočnú ze dna na den prenasledovaná jest... u Slavneho Panstva, ktoré žlada poslušnosť a uctlivosť a protože jej... nijako pomožene není, nijako doložené terči ponížene prihodená jest...“

V prvom bode sa najprv hovorí o každročných povodniach, ktoré strpčovali obyvateľstvu život v ktorej súvislosti museli Vajnorčania odohnať svoj dobytok milmo nebezpečenstva do hôr, tzv. Pustákov, ale toto im panstvo v roku 1814 zakázalo a tak museli dobytok nechávať v maštallach, až kým vody neopadli.

V ďalších bodoch sa hovorí, že už v roku 1812 mesto odňalo ďalší paslenok. Pri vino-

hradoch, potom stratu časti obecného paslenku, tzv. Ovsinle, ďalej panstvo zakázalo Vajnorčanom pásť už dávnejšie dobytok v Karlovom háji. Spomínali aj to, že nemajú dostatok dreva, lebo toto im panstvo neumožnilo kúpiť za primeranú cenu, vynucovanie robiť furmanky, navyše časte posielanie vojakov do Vajnor, vyberanie mýta, keď idú si zomlieť obilie, o holbu vína vyšší vinohradnícky poplatok ako pre ostatných majiteľov vlníc v Ich chotári.

Azda najkrikľavejší je šiesty bod, kde sa poddaní stažovali, že na konci svojich vinohradov majú úzky pás húštiny, z ktorej drevo sa nedá použiť, iba na oheň a keď sa odvážili tieto húšte čistiť, tak ako sa to vždy robilo, musel každý zaplatiť 7 zlatých pokuty a 5 dní naviac odrobiť na panskom. Nebyť kritickej situácie s nedostatkom dreva a paslenkov, ktorá vo Vajnoroch vznikla zásahmi mesta, neboli by poddaní zrejme neprotestovali proti svojej panskej vrchnosti. Iba tým, že Bratislava prekročila únosnú mieru vykorisťovania, dozvedáme sa o príkorlach voči poddaným, ktoré boli ináč bežné.

Výsledkom procesu zo strany stoličného súdu, kde tento prebiehal, boli urobené určité ústupy. Tak v prvom rade bratislavskí mešťania povolili obyvateľom Vajnor, ktorí mali vinohrady medzi Pustákmi vyrúbať okolo nich húštyny najviac na dva slahy, ostatným vinohradníkom povolili len vykoriestniť tŕne vo vlastných viničiach. Po druhé mestskí páni sa zavazali predávať drevo obci na kúrenie za takú cenu ako mešťanom. A po tretie, za množstvo zabratých pozemkov a paslenkov v posledných 50 rokoch, slúbili panstvo odčleniť v apríli 1819 pri vinohrade Táborek obecny paslenok. Richtár, prísažní a celá obec Vajnorská tiež ústupy prijali s vďačnosťou a zavazali sa teraz i v budúcnosti odstúpiť od veškerých bodov žaloby. Tento proces sa skončil viac menej neslávne až v roku 1821 a tým sa skončila aj kapitola z jedných posledných procesov vajnorských poddaných proti svojmu zemepánovi mestu Bratislave (53).